

Koronawirusa garşy göreşde akył-paýhasyň we halkyň güýji

Category: Kitapcy, Medisina, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Koronawirusa garşy göreşde akył-paýhasyň we halkyň güýji

KORONAWIRUSA GARŞY GÖREŞDE AKYL-PAYHASYŇ WE HALKYŇ GÜÝJI

Gündelik üns merkezimizdäki ykdysadyýet, terrorizm we ahlak nogsanlyklary ýaly problemalarymyz azlyk edýän ýaly, indem planetamyzy sarsygna salan koronawirus belasy orta çykdy. Adamzat howp astynda. Howatyrlanma ahwalyny gysga wagtyň içinde aşyp, özüni dürsäp ýetişen ýurtlar ilkinji nobatda etmeli işleriniň meýilnamasyny düzdi. Olar akył-paýhasa we ylma agram berip, maddy we ruhy baýlyklaryny muňa harçlamaga birjigem ýaýdanmaçlyk etmediler. Jemgyýetiň ähli gatlagyna gönükdirilen testler bilen problemanyň gurşawyny, ýaýrama tizligini we görnüşlerini kesgitlemek bilen degerli çäreleri haýal etmezden kabul etmäge girişdiler. Megerem, bu tutumly işde iň esasy zat – halkyň goldawy bolsa gerek, munuň üçin halkyň dykgatyna doly we dogry maglumatlary ýetirdiler. Şeýlelikde problemanyň möçberleri we näderejede wehimligi halk köpçüligine mälim boldy. Adamlar ähli güýç-gaýratlaryny sarp edip, alymlaryň we bu boýunça jogapkär işgärleriň duýduryşlaryna gulak gerdiler; koronawirus belasy doly kontrola alyndy.

Bary-ýogy üç aýyň içinde adatdan daşary gudrat amala aşdy, howpuň önüne taýak atyldy, üstünlik gazanyldy.

Göräýmäge kiçi-girim zat ýaly bolup görnen bu göreş prinsiplerini, hususanam halkyň güýjüni äwmediksirän bolan strategiýa täze bökdençlikleriň döremegine sebäp bolan ýurtlarda koronawirusyň ýyldyrym çaltlygynda ýaýraýandygy görüldi. Belkäm, bi ýurtlaryňam epidemiýa garşy göreş meýilnamasy bar bolsa bolaýmaly. Emma ol baram bolsa, diňe kagyz ýüzünde bar bolmaly, çünki meýilnama durmuşa geçirilende jebisleşmegiň deregine üzlem-saplamlyk we baş-başdaklyk

döredi. Entek ýurt gülala-güllükkä öňüni alyş çärelerini kabul etmegiň deregine bimaksat garaşmalar, möwriti geçen gündelik we peýdasyz öňüni alyş işleri problemanyň gursawyny ulaltdy hem-de kesele göreşiň çugdamlaşmasyna päsgel berdi. Gaýgy-ünji we howatylanamalar ýagdaýy hasam çuňlaşdyrды, ýurtda çekişmeler möwç aldy, ýokary wezipeli döwlet ýolbaşçylara we alymlara bolan ynam azaldy. Bu süýreňjeňlik göreşiň passiw ýoludy. Ýagny dolandyryýan däl-de, dolandyrylýan ýagdaýyny mälim etdi. Gyrađeňlik, dogruçyllyk, agzybirlik we raýdaşlyk ruhunyň ýerini "bize hiç zat bolasy ýok" düşünjesi, owarramçylyk duýgusy doldurdy. Ösen hasap edilýän käbir ýurtlarda duýduryşlara gulak asmaýan raýatlara gahar-gazap bilen azgyrylýan premýer-ministrleriň, häkimleriň dady-perýadyna, gohuna şaýat bolýarys.

■ Bizde ýagdaý nähili?

Ýokarda aýdylanlar bizde-de bire-bir gaýtalanyp dur gerek? Has dogrusy, hakykatda nämeleriň bolup geçýändigini doly bilemzok. Bize mälim edilýän habarlarda ýagdaýymyzyň kanagatlanarlydygyna ynandyrmak üçin ellerinden geleni gaýgyranoklar. Belkäm şonuň üçindir, başlangyçda kanagatlandyryjy görnen çykyşlar soňra çekişmelere, ynamsyzlyk howasyna öwrüldi. Ýolbaşçylaryň "biziň ýagdaýymyz gowy, bizde gülala-güllük" diýen sözlerine ynanýanlar we ynanmaýanlar ikä bölündi.

"Umra wakasy" arkaly özlerini "dindar" hökmünde görkezen käbir kişileriň metbugatda eden çykyşlary, olaryň ýolbaşçylaryň aýdýanlaryna ynanmaýandyklaryny görkezdi. Täsin çaprazlyk dowam edýär. Özem bu topardakylar häkimiýetiň tarapdary hökmünde özlerini tanadan adamlar.

Diýmek, häkimiýeti elden saklaýan ýolbaşçylar iňňän seresaply bolmaly. Bir tarapdan "halky howsala düşürmeliň" diýip, başga bir tarapdan ýalňys düşünilmä şert döretmekden gaça durulmalydyr. Häzirlikçe bizde gyrađeňlik, dogruçyllyk we halkyň goldawy ýaly üstünligiň altyn açarlaryndan söz açmak mümkin däl.

■ Bular ýaly "alymyň" ýoguna ýanmaly!

Seljan Taşçy Hamşioğly düýnki ýazgysynda aýdýar. Aşakdaky paragraf bir ekzamende öňümden çykyp, "Bu nutuk kimiňki bolup biler?" diýip soralsa dagy, "çaýhanada kart oýnap ýurt halas eden adamdan" "gysyr gününe goşulan tebligçi daýza", (hiç kimse gepimden gep gapjak bolmasyn, men muny "metafora" hökmünde ulanýaryn), "dagdaky çopana", ýene gör kimler ýadyma düşerdi welin, "medisina professory" diýýän adamymyz iň soňky derejedäki salykatly kişi bolmaga-da mynasyp däl, dogrusy:

"...Eger bu artyş şeýle dowam etse adamlar iýmäge bir döwüm çörek tapmaz. Görýäňizmi, Allatagala muny nähili mehanizmlaşdiripdir? Adamlar belli bir ortaça ýaşdan uzak ýaşamaz. Muny nädip edip bolar. Allatagala bakteriýa diýip bir närsäni ýaradypdyr. Siz muňa garşy her dürli däri-dermanlary, antibiotikleri çykarýarsyňyz, öldürýärsiňiz. Bu gezek bakteriýalar deňeçerligi saklap galmak üçin dermanlara garşy güýçlenýärler. Allatagala näme üçin wiruslary ýaradypdyr? Oňarýan işleri ýok, ynsa-jynsa degişli ýerleri ýok. Emma adamlary uçdantutma gyrýarlar. Näme üçin ýaradypdyr? Çünki adamlara sanlary belli bir derejä ýetensoň, köpelmezlik hökmany şert. Şeýle bolmasa hiç kim ýaşap bilmez. Ospa keseli çykýar, siz oňa garşy waksina tapýarsyňyz... Zyzndan ýene bir virus çykýar, siz ony dep edýärsiňiz..."

■ Türkiýäniň duşmanyna we terrorçylara edilen ýardam

Saglyk serişdelerine özümiziň mätäçlik çekýändigimiz her kese belli, muňa garamazdan daşary ýurtlaryň birnäçesine kömek ugratmak kimiň kellesinden çykan samsyklaç boş pikirkä? Muňa hiç düşünp bilemezok. Şeýle bir söz bar: "Özi himmete mätäç däde, nirede galdy gaýrylara himmet ede-edel!" Ynha, biziň düşen günümüz. Iň ýamany-da, Barzany diýilýän anarhist hem kömek edilmelileriň sanawyna girizilipdir. Ynanar ýaly zat däl. 2003-nji ýylda Yragyň okkupirlenmeginden soňky döwürde araçägimize 20-30 km aralykda PKK terrorçy guramasyna harby baza beden bü Barzany diýilýän dälmi näme? Aradan geçen on

ýedi ýylda bu bazalardan ýurdumyza syzan bu haýyn PKK-ly terrorçylar sany müňlerçä ýeten esgerlerimizi, harby gullukçylarymyzy, polisiýa işgärlerimizi, oba goragçylaryny we raýatlaryny şehit etmedilermi näme?

Halkara hukugyna laýyklykda Türkiýäniň öz çäklerini goramak üçin güýç ulanmak hukugyna garşy çykan we bu meselede ABŞ-ly imperialistler bilen dil düwşen bu kişi dälmi näme? Dek ýaňy, penşenbe günü "Haftaninden" şehit düşen iki esgerimiziň meýdi gelmedimi näme? Döwlet ýolbaşçylarymyzyň dosty-duşmany aýyl-saýyl etmän türk halkynyň kisesinden alyp ugradylýan bu ýardamlaryň düýp manysyny düşündirmek ýaly jogapkärçilik duýgusy ýokmuka?

Hasyly dert bir däl ahwetin? Yene-de derman gözlär ýaly.

Sadi SOMUNJUOGLY,
sadisomuncuoglu@yahoo.com

28.04.2020 ý, "YENIÇAĞ" gazeti.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,
Stambul uniwersitetiniň talyby. Publisistika